

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE OKUR YAZARLIK ÇALIŞMALARI

MEHMET YUMRUTAŞ

Harf İnkılabı Sonrası Yetişkin Okuma Yazma Faaliyetleri

- Harf devriminden sonra yeni harflerle okuma-yazma öğretmek amacıyla **Halk Mektepleri, Halk Dershaneleri ve Gece kursları** “Millet Mektepleri”ne dönüştürülmüş, ilk ve en büyük okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır.
- Bu seferberlikte bütün öğretmenlerle birlikte aydınlar da seferber olmuştur.

Harf İnkılabı Sonrası Yetişkin Okuma Yazma Faaliyetleri

- Millet Mekteplerinin amacı; halkı okur-yazar hale getirmek, ona yaşam ve geçimi için gereken temel bilgi ve becerileri kazandırmaktı.
- Toplumsal gelişmede önemli rolleri üstlenen ve görevleri yerine getiren Millet Mekteplerinin genel başkanı ve başöğretmeni Atatürk'tü.

KAYSERİ 77 20-9-1928 YENİ HARF
MÜNASEBETİLE GAZİNE İSMET
PASALAR KAYSERİ

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, yeni Türk harflerini halka bizzat öğretirken; Kayseri (20 Eylül 1928)

Millet Mektepleri

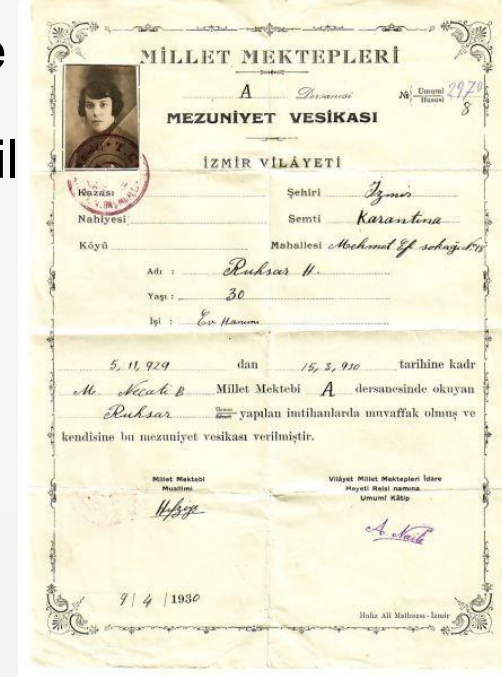
- 1929 yılında Millet Mektepleri Kanununun kabul edilmesiyle okulların yanı sıra tüm devlet kurumlarında, köylerde, kahvehanelerde, hapishanelerde Millet Mektepleri açılmış ve 16-45 yaşları arasındaki herkesin okuma-yazma kurslarına katılması zorunlu kılınmıştır.
- Okuma-yazma kursları; ilkokul olan yerlerde bu okullarda açılmış, okul bulunmayan yerlerde birer ay süreli gezici kurslar düzenlenmiştir.

Millet Mektepleri

- Millet Mektepleri A ve B dershanelerinden olmak üzere birbirini izleyen iki düzeyden oluşmuştur. A dershaneleri okuma-yazma bilmeyenlere okuma-yazma öğretmiş, B Dershaneleri ise yurttaşlık hak ve ödevleri ile temel yaşam becerileri (Kıraat, tahrir, hesap, ölçü, sağlık, yurttaşlık bilgileri kazandırmıştır.
- A ve B dershanelerinde öğretim dört ay süreli idi. Kadınların öğretimi genellikle gündüz, erkeklerinki ise akşamları yapılırdı.

Millet Mektepleri

- A dershanelerinde 1928-1929'da, her türlü yokluğa rağmen bir yıl gibi bir sürede yaklaşık 600.000 yetişkine okuma-yazma öğretilmesi eğitim tarihimizde örnek teşkil edecek bir olaydır.
- Millet Mekteplerinde ilkokul öğretmenleri ile okur-yazar olanlar ve memurlar da görev yapmışlardır.

Millet Mektepleri

- 1930 'da öğrenilenlerin unutulmamaları ve okuma alışkanlıklarını sürdürmeleri amacıyla “Halk Okuma Odaları” açılmaya başlanmıştır.
- Okuma Odalarının sayısı 1936'da 500'e kadar yükselmiştir. Ancak daha sonraki yıllarda bu konuya gereken önem verilmemiş ve sayılarında düşme olmuştur.
- Millet Mektepleri 1930'dan sonra okuma-yazma kursları 1953'ten sonra ise “Halk Dershaneleri” olarak adlandırılmıştır.
- Günümüzde 1. kademe, ve 1. kademe okuma yazma kursları olarak anılmıştır.

Millet Mektepleri

- Halk Dershanelerinin A, B ve C dershaneleri vardı.
- **A** temel okuma yazma ve aritmetik bilgileri kazandırmak, **B** bu becerileri geliştirmek, **C** ise ilkokul bitirme sınavlarına hazırlayan yaygın eğitim kurumlarıdır.
- 1932 yılında, devrimleri yaymak kökleştirmek ve halkı toplumsal ve kültürel yönden geliştirmek amacıyla Atatürk'ün ve Cumhuriyet Halk Partisinin önderliğinde “Halkevleri” kurulmuştur.
- Türk Ocakları (1911) yerine kurulmuş olan Halkevleri 1800 okuma-yazma kursu açmış ve 60.000 civarında yetişkinin okur-yazar olmasını sağlamıştır.

Millet Mektepleri

- 1928'den 1959 yılına kadar Millet Mektepleri ve Halk Dershaneleri aracılığıyla okuma yazma çabaları devam etmiştir.
- Bir taraftan ilköğretimi yaygınlaştırma diğer taraftan yetişkinlere okuma-yazma çabaları ile 1927'de %11 olan okur-yazarlık oranı 1935'de % 20,4'e 1950'de % 33,6'ya, 1960'ta ise %39,5'e çıkarılmıştır.

Köy Enstitüleri

Resim 33:Hasanoğlan Köy Enstitüsü

Köy Enstitüleri

Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma-yazma Çalışmaları

Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma-yazma Çalışmaları

- 1928'den günümüze Ordu, bir "Halk Okulu" olarak görev yapmıştır.
- 1937 yılında, Atatürk'ün önerisi ile askerliklerini orduda çavuş ya da onbaşı olarak tamamlayanlar köy öğretmeni olmuşlardır.
- Köylüye okuma-yazma öğretmek ve tarım alanında rehberlik yapmışlar.
- O dönemde yapılan araştırmalar olumlu sonuçlar verince eğitimlik uygulanmasına geçilmiş, 1937'den 1946'ya kadar bu yolla yurdumuza 8.000 öğretmen kazandırılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma-yazma Çalışmaları

- TSK 1959 yılında 16 Er Okuma-Yazma Okulu (Ali okulu) açtı. Eğitim süresi 4 aydı. Haftada 38 saat ders yapılıyordu. 1975 yılında kapatıldı.
- UNESCO, Türk Silahlı Kuvvetleri okuma-yazma çalışmalarını dünyanın en düzenli ve en başarılı halk eğitimi çalışmaları olarak ilân etmişti.

UNESCO

- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ya da (**United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**) BM kurumu olarak 1946 yılında kurulmuştur.
- Merkezi Fransa'nın Paris şehrinde

Fonksiyonel Okur-Yazarlık Nedir?

- ❑ Temel askeri işlev ve görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan yazılı talimatları anlama becerisi ...
(USA,1946)
- ❑ FOY, bireyin içinde yaşadığı gruptaki ve toplumdaki tüm faaliyetlerinde, etkin bir katılım için yeterli bilgiye sahip olmasıdır.

Fonksiyonel Okuma-Yazma Çalışmaları

- Okumaz-Yazmazlığın ortadan kaldırılması için UNESCO Tahran konferansı sonuçlarına göre dünyanın değişik ülkelerinde denenmesine karar verilen fonksiyonel (işlevsel) okuma-yazma programları ülkemizde de denenmiştir.
- MEB Fonksiyonel Okuma-Yazma (FOYSEP) projesi geliştirdi. Proje ekibinde MEB Yönetiminde, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Dünya Eğitim Teşkilâtından temsilcilerin katıldığı bir proje ekibi oluşturuldu.

Fonksiyonel Okuma-Yazma Çalışmaları

- 1971-1973 yılları arasında Ankara, Kars, Mardin, Muğla ve Sinop İllerinde 50 okuma-yazma kursunda uygulanması öngörülmüştür.
- FOYSEP kapsamında Buğday Yetiştirme, Pamuk Yetiştirme, Tütün Yetiştirme, Turfanda Sebze Yetiştirme, Koyun Yetiştirme, Sığır Yetiştirme, Ev Ekonomisi ve Mısır Yetiştirme konularında cümle yöntemine uygun olarak sekiz ayrı alfabe ve bu alfabelerin alıştırmaya kitapları geliştirildi.

Fonksiyonel Okuma-Yazma Çalışmaları

- Türkiye’de fonksiyonel (işlevsel) okuma-yazma çalışmaları üç yıl uygulandı. Başarılı sonuçlar alınmakla birlikte bu sonuçların istenen düzeyde olmadığı görülmüştür. Kurslarda % 40 terk oranı ile karşılaşılmıştır.
- Fonksiyonel okuma-yazma programlarına gerek dünya da gerekse Türkiye’de pek çok eleştiri yapılmıştır. Bu eleştirilerden en çok dikkat çeken programların okuma-yazma odaklı olmaktan çok ekonomik bir anlayışa dayandırılarak geliştirilmiş ve uygulanmış olmasıdır.

100. Yıl Okuma-Yazma Seferberliği

- 100. Yıl Okuma-Yazma Seferberliği, Millet Mektepleri okuma-yazma seferberliğinden sonra dzenlenmiş geniş kapsamlı ikinci büyük seferberliktir.
- 1980 Nüfus Sayımı sonuçları Türkiye'de yaklaşık 13 milyon kişinin okuma-yazma bilmediğini göstermiştir. Bir yandan okuma-yazma bilmeyenlerin sayılarının hızla artmasına karşılık diğer yandan Halk Dershaneleri yoluyla okuma-yazma öğretilenlerin sayısının giderek azalması, Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmesini olumsuz etkilemesi gerekçesiyle 1981 yılında okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır.

100. Yıl Okuma-Yazma Seferberliği

- Bu seferberliğin amacı; okuma-yazma bilmeyen tüm halkı okur-yazar duruma getirmek, ulusal kalkınma hedefi olan endüstrileşmeyi, tarımda modernleşmeyi, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ulusal birlik ve bütünleşmeyi sağlamak halkın demokratik sürece bilinçli bir şekilde katılmasını sağlamaktır. Okuma-yazma seferberliğinde öncelik verilen gruplar şunlardır:
 - Kadınlar, Tarımda çalışanlar, Gecekondu ve kırsal alanlar, Okuma-yazma bilmeyen tüm nüfus olarak belirlenmiştir.

Okuma Yazma Kampanyaları

- 1928, 1960, 1971, 1981, 2001, 2008
- 8 Eylül 1992 Okuma -Yazma Seferberliği
- Doğu ve GAP Sosyal Gelişmeyi ve İstihdamı Destekleme Projesi
- Ulusal Eğitime Destek Kampanyası (8 Eylül 2001 tarihinden 8 Eylül 2007)
- Haydi Kızlar Okula (UNICEF) (2003-2005)
- Ana Kız Okuldayız Kampanyası (2008 ile 2012)

Okuma Yazma Durumu

2014 Yılı Cinsiyete Göre Okuma Yazma Durumu (15+ Yaş)

	Toplam		Erkek		Kadın	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma yazma bilmeyen	2.622.084	4,49	430.782	1,48	2.191.302	7,48
Okuma yazma bilen	54.875.143	93,99	28.226.604	97,02	26.648.539	90,98
Bilinmeyen	887.013	1,52	434.805	1,49	452.208	1,54
Toplam	58.384.240	100	29.092.191	100	29.292.049	100

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Okuma Yazma Durumu-2

- 2016 yılında bütün Halk Eğitim Merkezi M¼d¼rl¼klerinde okuma yazma faaliyetleri devam etmekte olup, okuma yazma kursları açılırken kursiyer sayısı şartı aranmamaktadır.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel M¼d¼rl¼đ¼ Sosyal, K¼lt¼rel Eğitimler ve Faaliyetler Daire Başkanlığı bünyesinde "Yetişkin Eğitimi Okuma Yazma Faaliyetleri Birimi" ¼lke genelindeki çalışmaları koordine etmekte, istek ve ihtiyaçlara cevap vermektedir.